



Tilastokeskus 

VIRALLISTEN TILASTOJEN KEHITTÄMISLINJAUKSET

2017–2019

Sisällysluettelo

Alkusanat	3
1. Tilastotoimen visio ja tehtävä	4
2. Strategiset painopisteet ja toimenpiteet 2017–2019	4
2.1 Tehokas tiedonkeruu	5
2.2 Asiakkaita hyödyttävät tuotteet	6
2.3 Luotettavat tilastot	7
3. Virallisten tilastojen järjestelmä	8
3.1 Kansallinen tilastotoimi	9
3.2 SVT-toiminta ja laadunvarmistus	10
3.3 Euroopan tilastojärjestelmä (ESS)	10
3.4 Eurooppalaiset käytäntesäännöt	12
Liite 1. YK:n virallisen tilaston peruseriaatteen	12
Liite 2. SVT-laatusuosituksien	13
Liite 3. ESS-hallintorakenne	14
Liite 4: Euroopan tilastojen käytäntesäännöt	16
Liite 5: Käytetyt lyhenteet	17

Alkusanat

Euroopan tilastoviraston Eurostatin visio eurooppalaisten tilastojen tuottamiseksi (ESS visio 2020) painottaa asiakastarpeita, tilastojen laatua, uusien tietolähteiden hyödyntämistä sekä tilastotuotannon tehokkuuden, jakelun ja viestinnän parantamista. Eurooppalaisen tilastojärjestelmän tavoitteena on tuottaa relevanttia ja luotettavaa tietoa joustavasti asiakkaiden tarpeet huomioiden. Innovatiivisia ratkaisuja haetaan muun muassa kehittämällä massa-aineistojen (big data) käyttöä.

Kansallisesti merkittävä strateginen ohjelma on pääministeri Sipilän hallitusohjelma, joka haastaa julkisen sektorin toimijat usealla alueella. Tavoitteen mukaan julkiset palvelut tulisi rakentaa käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi, tietoa kysytään vain kerran, avoimella datalla ja tietovarantojen paremmalla hyödyntämisellä luodaan edellytyksiä uusille liiketoimintatavoille, innovatiivisuus ja palvelualltius nostetaan perinteisten virkamieshyveiden rinnalle.

Toimintaympäristöstä nousevat megatrendit koskevat teknologian voimakasta kehittymistä ja sen vaikutusta toimintatapoihin ja tuotantoprosesseihin, globaalien ilmiöiden kuvaamisen merkityksen kasvua (mm. siirtolaisuus, maahanmuutto, maailmankauppa, ilmastonmuutos) sekä luonnonvarojen käytön huomioimista taloudellisen kasvun edistämiseksi.

Kansalliset, julkisen sektorin toimijoiden laatimat, tilastot sitoutuvat edellä mainittujen ohjelmien tavoitteisiin ja muutostrendien nostamiin haasteisiin vastataan yhteisillä kehittämislinjauksilla. Kehittämislinjaukset kattavat vuosien 2017–2019 toiminnan.

Kehittämislinjaukset on laadittu yhteistyössä virallisten tilastojen tuottajien kanssa, jotka muodostavat kansallisen tilastojärjestelmän ja myös vastaavat tavoitteiden toimeenpanosta. Virallisen tilastotoimen tehtävänä on tuottaa ja julkaista yhteiskunnan tarvitsemaa laadukasta, riippumatonta ja puolueetonta tilastotietoa Suomesta.

Marjo Bruun
Tilastokeskuksen pääjohtaja

1. Tilastotoimen visio ja tehtävä

LUOTA TIEToon.
TARTU TILASTOON.

Visio

Virallinen tilastotuotanto tarjoaa hyvää asiakaspalvelua, tuottaa laadukkaita ja kattavia tilastoja sekä toimii objektiivisesti, riippumattomasti ja puolueettomasti.

Tehtävä

Tilastontuottajat tuottavat virallisia tilastoja noudattaen yhtenäisellä tavalla tilasto- ja tietosuojalainsäädäntöä, tilastotoimen yleisiä eettisiä periaatteita ja Euroopan tilastojärjestelmän käytäntöjä (CoP) ja niihin pohjautuvia Suomen Virallisen Tilaston (SVT) laatukriteerejä. Toiminnassa kunnioitetaan tiedonantajan oikeusturvaa ja ylläpidetään korkeaa tietosuojaa. Vastaajien tiedonantorasitus on minimoitu eikä toiminnassa esiinny päällekkäistä tietojenkeruuta.

2. Strategiset painopisteet ja toimenpiteet 2017–2019

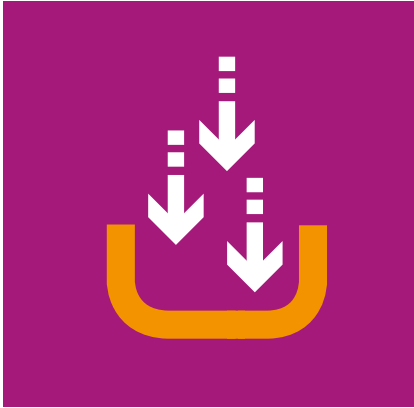
Virallisten tilastojen tuottajat ovat yhdessä määrittäneet strategiset painopisteet ja tilastotuotannon kehittämislinjaukset, joiden toteuttamisella edistetään asiakasystävällisen, laadukkaan ja tehokkaan virallisen tilaston tuotantoa. Tilastontuottajat sitoutuvat kehittämislinjausten toimeenpanoon kukin oman virastonsa strategian mukaisesti. Tilastokeskus, valtion yleisenä tilastoviranomaisena ja yhtenäistämistä koordinoivana tahona, seuraa ja raportoi linjausten toimeenpanosta verkkosivuillaan.

Strategiset painopisteet, joihin tilastontuottajat sitoutuvat, ovat:

- tehokas tiedonkeruu
- asiakkaita hyödyttävät tuotteet
- luotettavat tilastot



2.1 Tehokas tiedonkeruu



Suomessa merkittävä osa tilastoaineistoista kerätään hallinnollisista rekistereistä ja muista tietolähteistä ja suoria tiedonkeruita käytetään vain silloin, kun muita aineistoja ei ole saatavilla. Tiedonkeruuta on tehostettu vuosia mutta uusia mahdollisuuksia on syntynyt toimintaympäristön muutosten ja tekniikan kehittymisen myötä. Vuosina 2017 - 2019 tavoitteena on kehittää massa-aineistojen hyödyntämistä sekä jatkaa tiedonkeruiden ja tilastotuotantoprosessin digitalisointia, panostaa tiedonantajien motivointiin sekä lisätä viranomaisten välistä aineistoyhteistyötä. Tiedonkeruiden tehostamisessa hyödynnetään valtion hallinnon yhteisiä ratkaisuja ja suosituksia (mm. kansallinen palveluarkkitehtuuri KAPA ja yhteinen tiedon hallinta YTI).

Massa-aineistojen hyödyntäminen: Tavoitteena on hyödyntää yksityisen sektorin massa-aineistoja tilastojen perusaineistona, mikä mahdollistaa tilastojen laadun parantamisen, suorien tiedonkeruiden vähentämisen ja/tai uusien tilastotuotteiden kehittämisen. Massa-aineistojen hyödyntämisessä on tarve panostaa tilastomenetelmien kehittämiseen yhteistyössä yritysten ja menetelmiä kehittävien tahojen kanssa. Aineistojen saatavuuteen vaikutetaan viestinnällä, korostamalla aineistojen merkittävyyttä ja tietosuojaa tilastotuotannossa sekä sopimalla aineistojen käytöstä aineistojen omistajien kanssa.

Tiedonkeruiden ja tuotannon digitalisointi ja tiedonantajien motivointi: Panostetaan edelleen tiedonkeruiden ja tilastotuotantoprosessin digitalisointiin kehittämällä käytössä olevia keruu- ja tuotantojärjestelmiä sekä ottamalla käyttöön uusia ratkaisuja. Lisäksi helpotetaan tiedonkeruihin vastaamista kehittämällä verkkokyselyitä, käytettävyydestään SVT-tilastojen tiedonkeruiden lomakkeet ja parantamalla lomakkeiden käytettävyyttä ja selkeyttä. Viestitään tiedonantajille virallisten tilastojen ja tiedonkeruiden merkityksestä yhteiskunnassa ja muillakin keinoin kannustetaan tiedonantajia vastaamiseen.

Aineistoyhteistyö ja tietojen vaihto: Edistetään aineistoyhteistyötä ja tiedonvaihtoa SVT- ja ESS-tuottajien kesken, jotta kerran kerätty tieto voidaan uudelleen hyödyntää ja näin vähentää yhteiskunnalle aiheutuvaa tiedonantotaakkaa. Aineistoyhteistyö kirjataan yhteistyösopimuksiin.

Tavoitteiden toimeenpanoa edistetään seuraavien toimintojen kautta:

- Tunnistetaan keskeiset massa-aineistot ja panostetaan aineistojen testaukseen, menetelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon.
- Parannetaan verkkolomakkeiden käytettävyyttä testaamalla SVT-tilastojen tiedonkeruut sekä selventämällä määritelmiä, kysymyksiä ja kerättäviä tietoja.
- Kehitetään tiedonantajapalautetta vastaushalukkuuden ylläpitämiseksi.
- Panostetaan edistyneiden tilastotieteellisten menetelmien hyödyntämiseen virallisten tilastojen tuotantoprosessissa.
- Kehitetään yhteistyössä tilastojen metatietojen kuvaamista aineistojen jatkohyödyntämisen lisäämiseksi.

2.2 Asiakkaita hyödyttävät tuotteet



Virallisten tilastojen tuottaminen palvelee laajasti yhteiskuntaa ja erilaisia tietojen käyttäjiä. Asiakasnäkökulma korostuu yhä enemmän kaikessa toiminnassa. Myös virallinen tilastotuotanto sitoutuu asiakaslähtöiseen toimintaan kehittämällä tuotteitaan ja jakelukanaviaan yhteistyössä asiakkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Aineistojen tarkemmalla kuvaamisella, metatiedon standardoinnilla ja JHS-suositusten käyttöönotolla edistetään aineistojen jatkokäyttöä ja yhdisteltävyyttä. Kehittämisessä huomioidaan kansallisen palvelunäkymän (Suomi.fi) tarpeet.

Asiakasnäkökulman huomioiminen palvelutuotannossa: Kehitetään tilastotietojen käyttäjälähtöisyyttä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Modernit jakelukanavat ja aineistojen yhdisteltävyys: Kehitetään tiedon jakelua ja mahdollistetaan tietojen yhdisteltävyys yhteiskäyttöisissä palveluissa.

Tavoitteiden toimeenpanoa edistetään seuraavien toimintojen kautta:

- Lisätään tilastotietojen jakelua avoimen datan periaatteiden mukaisesti.
- Varmistetaan tietojen yhdisteltävyys palveluita kehitettäessä hyödyntämällä yleisiä tunnistekodeja, standardoituja luokituksia ja metatietoja.
- Lisätään tilastotiedon visualisointia ja aineistojen helppokäyttöisyyttä.

2.3 Luotettavat tilastot



Virallisten tilastojen tuottaminen perustuu kansainvälisiin ja kansallisiin laatukriteereihin ja laadun varmistamiseen tilastoprosessin jokaisessa tuotantovaiheessa. Laadukas tilastotuotanto edellyttää myös osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä. Tilastojen ja muiden tietoaineistojen käyttö yhteiskunnassa lisääntyy ja yhä tärkeämpää on ylläpitää ja lisätä ymmärrystä datan, menetelmien ja laadun merkityksestä tilastojen tuotannossa. Seuraavilla tavoitteilla varmistetaan luotettavien tilastojen tuotantoa ja käyttöä.

Laatuun sitoutuminen: Sitoudutaan uudistetun SVT-laadunhallintajärjestelmän käyttöönottoon ja otetaan SVT-laatukriteerit ja laatusuositukset kattavasti käyttöön.

Tilastojen oikean käytön vahvistaminen yhteiskunnassa: Viestitään tilasto-osaamisen merkityksestä yhteiskunnassa ja tuetaan kansalaisten osaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä.

Osaamisen jakaminen tilastontuottajien kesken: Jaetaan osaamista uusista tiedonkeruu- ja aineistontähtelymenetelmistä (mixed-mode, web-scraping, automatisaatio) tilastontuottajien kesken.

Tavoitteiden toimeenpano toteutuu seuraavien toimintojen kautta:

- Uudistetaan SVT- ja ESS-tilastojen laatuselosteet ja laaturaportit.
- Tehdään säännöllisesti ESS-tilastojen ja tilastotuotannon laatu-arvioita.
- Markkinoidaan SVT-portaalia laadukkaana tilastotiedon lähteenä.
- Ylläpidetään ja kehitetään tilastoalan verkkokoulua ja tiedotetaan siitä aktiivisesti kansalaisille.
- Edistetään tilastoammattilaisuuden kehittämistä tilastoalan koulutusohjelmalla (TIKO) ja SVT- ja ESS-tuottajille tarjottavilla seminaareilla sekä yhteisillä kehittämishankkeilla.

3. Virallisten tilastojen järjestelmä

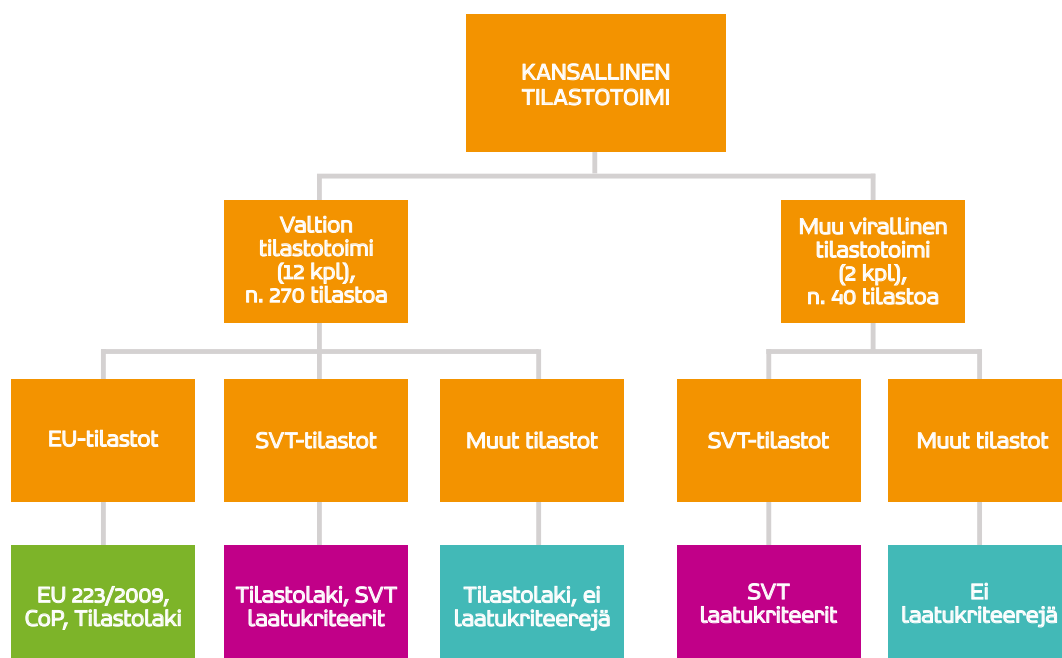
Virallisen tilastotuotannon kehittämislinjaukset määrittelevät tavoitteet, joita yhteisesti toteuttamalla edistetään laadukkaasti palvelevien virallisten tilastojen (Suomen Virallinen tilasto SVT ja Euroopan tilastojärjestelmän tilasto ESS) kehittämistä Suomessa. Kansalliseen tilastojärjestelmään kuuluvat viranomaiset tuottavat tilastoja niin kansallisiin kuin Euroopan Unionin ja muihin kansainvälisiin tarpeisiin.

Tuotetut tilastot ovat osa Suomen Virallisen Tilaston (SVT) tilastojärjestelmää ja osa tilastoista kuuluu eurooppalaiseen tilastojärjestelmään (ESS, European Statistical System). Kansallista tilastotuotantoa säätelee yleislakina tilastolaki (280/2004) ja eurooppalaista tilastointia EU:n Neuvoston ja Parlamentin asetus eurooppalaisista tilastoista (223/2009). Lisäksi kansainvälisille järjestöille (OECD, YK, IMF jne.) tuotetaan niiden määrittämiä tilastotietoja kansainvälisten sopimusten nojalla.

Virallisten tilastojen periaatteena on toimia julkisena hyödykkeenä, joka jaetaan maksutta tasapuolisesti ja samanaikaisesti kaikille käyttäjille. Tilaston on annettava kattava kuva siitä yhteiskunnallisesta ilmiöstä, jonka kuvaamista varten se on perustettu. Virallisten tilastojen on täytettävä niille asetetut kansalliset ja kansainväliset laatukriteerit ja niiden julkistusaikataulu kerrotaan käyttäjille hyvissä ajoin etukäteen.

Kappaleessa 3.1. kuvataan kansallista tilastojärjestelmää ja kappaleessa 3.2. kuvataan kansalliseen järjestelmään keskeisenä osana kuuluvaa SVT-tilastojärjestelmää ja sen laadunvarmistusta. Kappaleessa 3.3. kuvataan eurooppalaista tilastojärjestelmää (ESS) ja kappaleessa 3.4. siihen sisältyvää tilaston laadunvarmistusta.

Kuvio 1: Kansallinen tilastotoimi



3.1 Kansallinen tilastotoimi

Kansallinen tilastotoimi on tilastoalan viranomaisten verkosto, joka tuottaa Suomen Virallisia Tilastoja (SVT), Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) tilastoja sekä muita tilastoja. Kansallinen tilastotoimi kattaa valtion virallisen tilastotoimen sekä muun virallisen tilastotoimen (kuvio 1).

Valtion tilastotoimeen kuuluu 12 valtion virastoa ja laitosta, joista 4 toimii tilastoviranomaisina ja 8 muuna tilastoja laativana viranomaisena.

Tilastolaki (280/2004) määrittää tilastoviranomaisiksi Tilastokeskuksen, Tullin, Luonnonvarakeskuksen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen. Tilastoviranomaisen lakisääteisenä tehtävänä on tilastojen laatiminen ja sillä on lakiin perustuva oikeus kerätä tietoja tilastotarkoituksiin tiedonantovelvollisuuden perusteella. Tilastoviranomaiset tuottavat Suomen virallisia tilastoja (SVT), Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) tilastoja ja muita tilastoja. Tilastokeskus on ainoa viranomainen, jonka päätehtävänä on tilastojen tuottaminen. Tilastokeskus toimii kansallisena tilastovirastona ja edustaa Suomea EU:ssa ja muussa kansainvälisessä tilastoyhteistyössä.

Tilastoviranomaisten lisäksi virallisia tilastoja laativia muita viranomaisia ovat Ilmatieteen laitos, Liikennevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto, Maanmittauslaitos, Maahanmuuttovirasto, Suomen Ympäristökeskus, Työ- ja elinkeinoministeriö ja Työterveyslaitos. Nämä viranomaiset laativat tilastoja omalta toimialueeltaan hallussaan olevista, muuhun tarkoitukseen kerätyistä tiedoista. Ne voivat myös laatia tilastoja vapaaehtoisuuden perusteella kerätystä tietoaineistosta. Tilastojen laatimisen osalta niiden toimintaan sovelletaan tilastolakia. Työterveyslaitos ja Maahanmuuttovirasto tuottavat toimialueeltaan ESS-tilastoja. Muut edellä mainitut virastot tuottavat SVT- ja osa myös ESS-tilastoja.

Valtion budjettitalouden ulkopuolisina virallisen tilaston tuottajina toimivat lisäksi Eläketurvakeskus ja Kansaneläkelaitos. Laki Eläketurvakeskuksesta (397/2006) ja Laki Kansaneläkelaitoksesta (731/2001) edellyttävät näiden laitosten tuottavan toimialueeltaan tilastoja. Molemmat laitokset tuottavat SVT-tilastoja ja muita tilastoja keräämästään aineistosta.

Kuvio 2: SVT- ja ESS-tilastojen tuottajat



Tilastolaki edellyttää, että tietoja hankittaessa tilastojen laatimista varten käytetään ensi sijassa hyväksi julkishallinnon tehtävien hoitamisessa kertyneitä tietoja. Tiedonantajilta pyydetään vain tilastojen laatimisen kannalta välttämättömät tiedot ja tunnistetietoja voidaan kerätä ja tallettaa ainoastaan silloin, kun se on välttämätöntä tietoaineistojen yhdistelemiseksi tai kun se on muutoin välttämätöntä. Tilastotarkoituksia varten kerättyjä tietoja käsiteltäessä huolehditaan siitä, ettei kenenkään yksityiselämän tai henkilötietojen suoja taikka liike- tai ammatillisuus vaarannu. Tilastoja varten kerättyjä tietoja ei saa luovuttaa käytettäväksi tutkinnassa, valvonnassa, oikeudenkäynnissä, hallinnollisissa

päätöksenteossa eikä muussa vastaavassa henkilöä, yritystä, yhteisöä tai säätiötä koskevan asian käsittelyssä. Salassa pidettäviä tietoja voidaan kuitenkin luovuttaa tieteellistä tutkimusta tai tilastollisia selvityksiä varten.

EU:n tilastoasetus (223/2009) määrittää eurooppalaisten tilastojen tuotannosta. Asetuksen sisältöä käsitellään tarkemmin kappaleessa 3.2.

Tilastokeskuksen lakisäätöisenä **tehtävänä** on huolehtia valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa. Lisäksi EU:n tilastoasetus (223/2009) määrittää Tilastokeskuksen tehtäväksi kansallisena tilastoalan keskusvirastona koordinoida Euroopan tilastojen (ESS) kehittämistä, tuottamista ja jakelua Suomessa.

3.2 SVT-toiminta ja laadunvarmistus

Suomen Virallisen Tilaston tilastojärjestelmään kuuluu noin 200 tilastoa yhteiskunnan eri osa-alueilta. Vuosittain tuotettavien tilastojen määrä vaihtelee jonkin verran, sillä osa SVT-tilastoista tuotetaan vain määrävuosin.

Vuonna 2002 perustettu **Suomen virallisen tilaston neuvottelukunta** on keskeinen yhteistyöfoorumi, jossa käsitellään SVT-tilastojen kehittämistarpeita. Neuvottelukuntaan kuuluvat kaikki edellä (luvussa 3.1.) mainitut tilastontuottajat.

Neuvottelukunnan tehtävänä on edistää virallisen tilaston näkyvyyttä ja tunnettuutta sekä asiakas- tarpeita vastaavan, yhtenäisen, laadukkaan ja luotettavan virallisen tilaston tuotannon kehittämistä. Lisäksi neuvottelukunta edistää kansallisen tilastotoimen koordinoitua ja yhteistyötä Euroopan tilastojärjestelmän tavoitteiden mukaisesti. Neuvottelukunnan kokouksissa esitellään ajankohtaisia kansallisia ja kansainvälisiä kehittämishankkeita, valmistellaan yhteistyössä virallisen tilastotoimen kehittämislinjaukset, muita suosituksia ja ohjeita sekä tiedotetaan ulkomaisten (erityisesti Pohjoismaiden) tilastovirastojen ja kansainvälisten organisaatioiden tilastoalan kehittämishankkeista, seminaareista ja kokouksista.

Tilastojen koordinointi- ja kehittämistyön tiivistämiseksi on yhdessä perustettu myös **tilastojen kehittämis- ja yhteistyöryhmiä** muun muassa seuraaville alueille:

- Sosiaali- ja terveysalan tilastoyhteistyöryhmä,
- Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueen tilastotoimen yhteistyöryhmä,
- Oikeus- ja rikosasiain tilastoinnin yhteistyöryhmä,
- Tasa-arvotilastojen asiantuntijaryhmä,
- Tieliiikenneonnettomuuksien tilastoyhteistyöryhmä,
- Työmarkkinatilastoinnin asiantuntijaryhmä,
- Ulkomaalaistilastoinnin yhteistyöryhmä,
- Ulkomaankauppatilastoinnin strategiaryhmä.

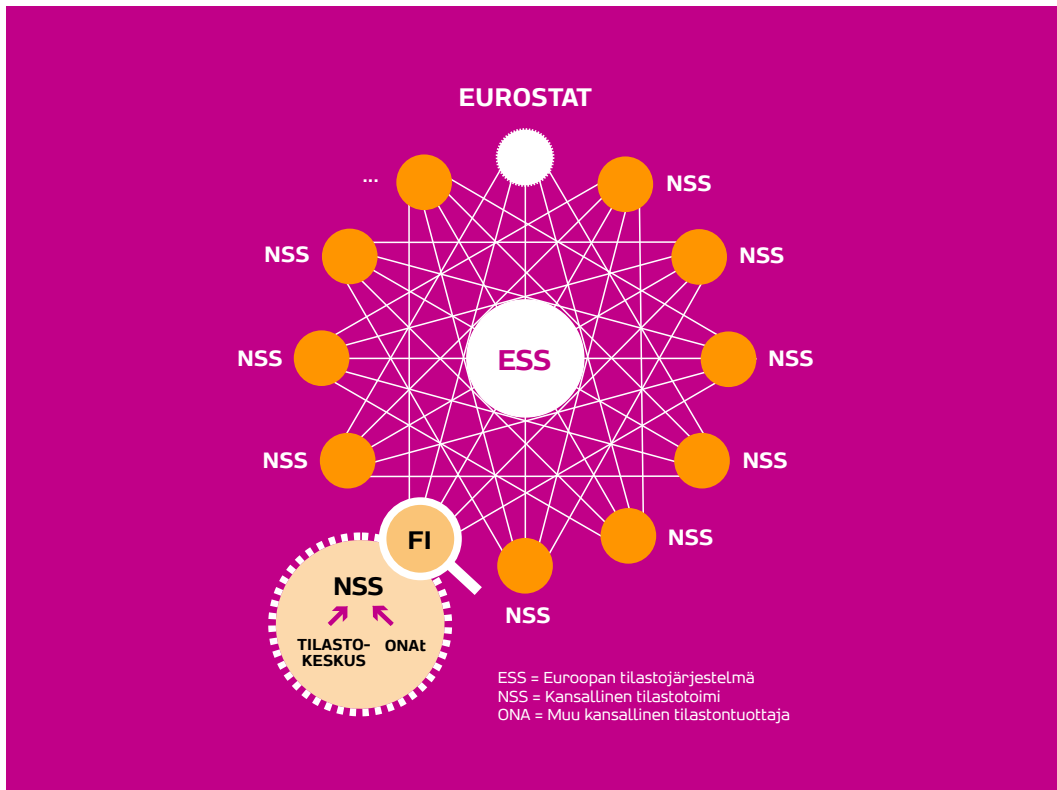
Tilastokeskus raportoi verkkosivuillaan vuosittain tilastotoimen kehittämisestä, valtion tilastotoimen kustannuksista ja SVT-neuvottelukunnan työstä.

Suomen virallisen tilaston neuvottelukunta on laatinut virallisille tilastoille laatusuositukset (liite 2), jotka on yhdenmukaistettu Euroopan Komission antamien tilastojen käytännönsäätöjen (Code of Practice, liite 4) kanssa. Suositusten tarkoituksena on kehittää ja ylläpitää SVT-tilastojen käytettävyyttä yhteiskunnan tietotarpeisiin, sillä SVT-tuottajat sitoutuvat varmistamaan tilastojen laadun, aikasarjan katkeamattomuuden ja läpinäkyvät menetelmät SVT-laatusuositusten mukaisesti.

3.3 Euroopan tilastojärjestelmä (ESS)

Keskeinen eurooppalaisen tilastoyhteistyön kumppani on Euroopan tilastovirasto (Eurostat), joka on yksi komission pääosastoista. Euroopan tilastojen kehittämistä, tuottamista ja jakelua varten ja komissiota avustamaan on organisoitu Euroopan tilastojärjestelmä (ESS-järjestelmä). ESS-järjestelmä (kuvio 3) koostuu Eurostatista, kansallisista tilastovirastoista (National Statistical Institute, NSI) ja muista kansallisista tilaston tuottajista (Other National Authority, ONA), jotka tuottavat, jakelevat ja kehittävät Euroopan tilastoja. Tilastokeskus toimii Suomessa kansallisena tilastovirastona. Tarkemmin ESS:n hallintorakennetta on kuvattu liitteessä 3.

Kuvio 3: Kansallinen tilastojärjestelmä osana ESS-järjestelmää



Lähde: The ESS Report 2014.

Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) päätehtävä on palvella Euroopan Unionia sen päätöksenteossa ja hallinnossa. EU:n yhteisen EU2020-strategian tavoitteet heijastuvat tilastojärjestelmästä tehtyyn visioon (ESS Visio 2020) ja sitä kautta myös kansalliseen tilastotoimeen ja siinä tehtyihin kehittämislinjauksiin. Vision ohella keskeinen ESS-järjestelmän toimintaa ohjaava asiakirja on Euroopan tilasto-ohjelma 2013 - 2017 (Neuvoston ja parlamentin asetus 99/2013), jota on jatkettu kaudelle 2018 - 2020.

ESS-visiossa kehittämiskohteiksi on tunnistettu asiakastarpeiden tyydyttäminen, laadun varmistaminen, uusien tietolähteiden hyödyntäminen, tilastotuotannon tehokkuuden edistäminen sekä jakelun ja viestinnän parantaminen. Monivuotinen ohjelma ja sitä täydentävät vuosiohjelmat puolestaan konkretisoivat vision kehittämiskohteet toimenpiteiksi.

Euroopan tilastojärjestelmää ohjaa **EU:n tilastoasetus** (Neuvoston ja Parlamentin asetus 223/2009). Tilastoasetus määrittää tilastotoimen yleiset tilastoperiaatteet ja laatuvaatimukset, ESS-järjestelmän hallintorakenteen sekä tilastojen jakelua ja tilastosalaisuutta koskevia asioita. Lisäksi se määrittää yhteistyön Eurostatin ja kansallisten tilastovirastojen välillä. Tilastoasetuksen muutoksen yhteydessä (759/2015) tarkennettiin kansallisen tilastoviraston koordinoititehtävää, vahvistettiin tilastoviraston ja sen pääjohtajan itsenäisyyttä sekä turvattiin hallinnollisten aineistojen käyttö virallisissa tilastoissa.

EU:n tilastoasetus on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä jäsenmaissa ja se ohittaa kansallisen tilastolain, mutta käytännössä sen ja Suomen tilastolain välillä ei ole ristiriitoja. Lisäksi tilastotuotantoa säätelee noin 400 muuta EU asetusta, säädöstä tai päätöstä. Eurostat koostaa näistä vuosittain käsikirjan (Statistical requirements compendium – 2016 edition).

Tilastotoimen EU-asioiden käsittelyä varten on valtiovarainministeriö asettanut tilastoalan EU-asioiden yhteistyöryhmän, jonka tehtävänä on mm. Suomen kannanottojen valmistelu EU-tilastosäädösten osalta.

3.4 Eurooppalaiset käytännösäännöt

ESS-tilastojen laadun, yhtenäisyyden ja yhteisten periaatteiden varmistamiseksi on komissio laatinut Euroopan tilastojen käytännösäännöt (CoP). Käytännösäännöt muodostavat toimintaohjeiston, johon Euroopan tilastojen tuotannon tulee perustua. Käytännösääntöjen asema on määritelty tilastoasetuksessa (223/2009) ja periaatteiden toteutumista seurataan säännöllisesti.

Käytännösäännöt koskevat tilastoviranomaisten riippumattomuutta ja vastuuvollisuutta sekä prosessien ja julkaistavan tiedon laatua. Periaatteet ovat yhteensopivat YK:n tilastokomission hyväksymien virallisen tilaston periaatteiden (liite 1) kanssa ja täydentävät niitä. Periaatteet ovat myös yhteensopivat Euroopan laatupalkintoperiaatteiden (EFQM) kanssa. Liitteessä 4 on tarkemmin kuvattu CoP-käytännösääntöjä.

Ensimmäinen käytännösääntöjen vertaisarviointi, joka keskittyi kansallisiin tilastovirastoihin, tehtiin vuosina 2006 – 2008 ja toinen kattavampi arviointi tehtiin vuosina 2013 - 2015. Suomi sai vertaisarvioinnissa 22 suositusta, joista kolme koski kansallista tilastotoimea. Suosituksissa esitettiin, että

- Tilastokeskuksen tulisi edistää muiden tilastoviranomaisten systemaattisia laatuauditointeja ja vaalia ulkopuolisten arvioijien osallistumista auditointiprosessiin (suositus 18).
- Laatumerkit, joilla yksilöidään viralliset tilastot, tulisi laajentaa tiedonkeruutoimintoihin, esimerkiksi lisäämällä logo kyselyihin ja tiedotteisiin (suositus 22).
- Tilastokeskuksen tulisi perustaa tuotemerkitty verkkoportaali kaikille virallisille tilastoille, mukaan lukien yksi kalenteri, joka kattaa kaikki Suomen viralliset tilastot (suositus 23).

Suosittelusten toimeenpano on käynnistynyt ja Eurostat seuraa suositusten toimeenpanon etenemistä vuosittain 2016–2019.

Liite 1. YK:n virallisen tilaston perusperiaatteet

Yhdistyneiden kansakuntien tilastokomissio hyväksyi vuonna 1994 virallisen tilaston perusperiaatteiksi 10 periaatetta, joiden keskeinen sisältö on seuraava:

1. Tilastot ovat välttämätön osa demokraattisen yhteiskunnan informaatioperustaa. Tilastoviranomaisten tulee laatia ja saattaa käyttöön viralliset tilastot puolueettomuutta noudattaen.
2. Ammattimaisuus, tieteelliset periaatteet ja ammattietiikka ovat toiminnan perustana.
3. Tilastojen lähteet, laadintamenetelmät ja prosessit perustuvat tieteellisiin standardeihin ja menetelmiin.
4. Tilastojen virheellisiä tulkintoja ja väärinkäyttöä tulee ehkäistä.
5. Tietolähteet valitaan ottaen huomioon laatu, ajantasaisuus, kustannukset ja vastaajien rasitus.
6. Tilastotoimessa on yksikötietoja koskeva tiukka tietosuojajärjestelmä ja yksikötietoja käytetään vain tilastollisiin tarkoituksiin.
7. Tilastotoiminta koskeva lainsäädäntö ja muut toimintaperiaatteet ovat julkisia.
8. Kansallisen tilastotoimen koordinoiminen on välttämätöntä tehokkuuden ja johdonmukaisuuden turvaamiseksi.
9. Kansainvälisesti hyväksytyjen käsitteiden, luokitusten ja menetelmien käyttöä edistetään.
10. Kansainvälinen ja monenkeskinen tilastoyhteistyö auttaa kaikkien maiden tilastotoimen kehittämistä.

Liite 2. SVT-laatusuosituksukset

1. Puolueettomuus ja läpinäkyvyys

Tilastojen tuotannossa ja raportoinnissa noudatettavat periaatteet perustuvat ulkopuolisista etunäkökohdista riippumattomaan ammattimaiseen harkintaan ja tilastoeettisiin periaatteisiin. Periaatteet ovat julkisia ja havaitut virheet korjataan näkyvästi. Tilastot ovat yhtäläisin ehdoin kaikkien saatavilla.

2. Laadun hallinta

Tilastojen tiedon laatua seurataan jatkuvasti hyväksytyin menettelyin ja sitä on kuvattu riittävästi. Laadun kuvaamisen minimivaatimuksena on ajan tasalla oleva SVT-laatuseloste. Tavoitteena on, että kaikilla SVT-tilastoilla on hyväksytyt laadunvarmistusmenettelyt.

3. Tietosuoja

Tiedonantajilta saatuja tietoja käytetään vain heille ilmoitettuun käyttötarkoitukseen ja heidän yksityisyytensä sekä liike- ja ammattisalaisuutensa on suojattu tehokkaasti.

4. Tehokkuus

Tilastot tuotetaan riittävin voimavaroin ja valtuuksin, ammattitaitoisesti ja mahdollisimman tehokkaasti tiedonantajien rasitusta minimoiden.

5. Relevanssi

SVT-tilastot sisältävät käyttäjien tarpeiden kannalta olennaisimmat valtakunnallisesti kattavat tiedot aihepiiristään.

6. Tarkkuus ja luotettavuus

SVT-tilastot kuvaavat täsmällisesti ja luotettavasti tilastoitavia ilmiöitä, niiden tilaa ja muutoksia. Tilastointimenetelmistä ja niiden muutoksista esitetään selkeä kuvaus. Niiden vaikutus tuloksiin ja muut mahdolliset tilastojen epävarmuustekijät analysoidaan ja raportoidaan. Tilastoissa mahdollisesti havaittujen virheiden oikaisussa menettellään SVT-neuvottelukunnan hyväksymän suosituksen (SVT-julkaisuohje) mukaisesti.

7. Ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

SVT-tilastojen tiedot ovat mahdollisimman ajantasaisia. Niiden julkistamisajankohta on ennakoon tiedossa. Julkaisija ylläpitää SVT-neuvottelukunnan ohjeiden (SVT-julkaisuohje) mukaista julkistamiskalenteria.

8. Yhtenäisyys ja vertailukelpoisuus

SVT-tilastot ovat yhtenäisiä sekä mahdollisimman vertailukelpoisia yli ajan ja alueellisesti. Tilastoissa käytetään yleisiä ja vakiintuneita, pääasiassa kansainvälisesti hyväksytyjä käsitteitä ja tilastoluokituksia. Tilastojen yhtenäisyyteen ja vertailukelpoisuuteen vaikuttavat tekijät dokumentoidaan ja niistä kerrotaan tilastojen laatuselosteissa. Määritelmällisesti toisistaan poikkeavat tiedot, jotka kuvaavat samaa ilmiötä, selkiytetään käyttämällä eri käsitteitä.

9. Saatavuus ja selkeys

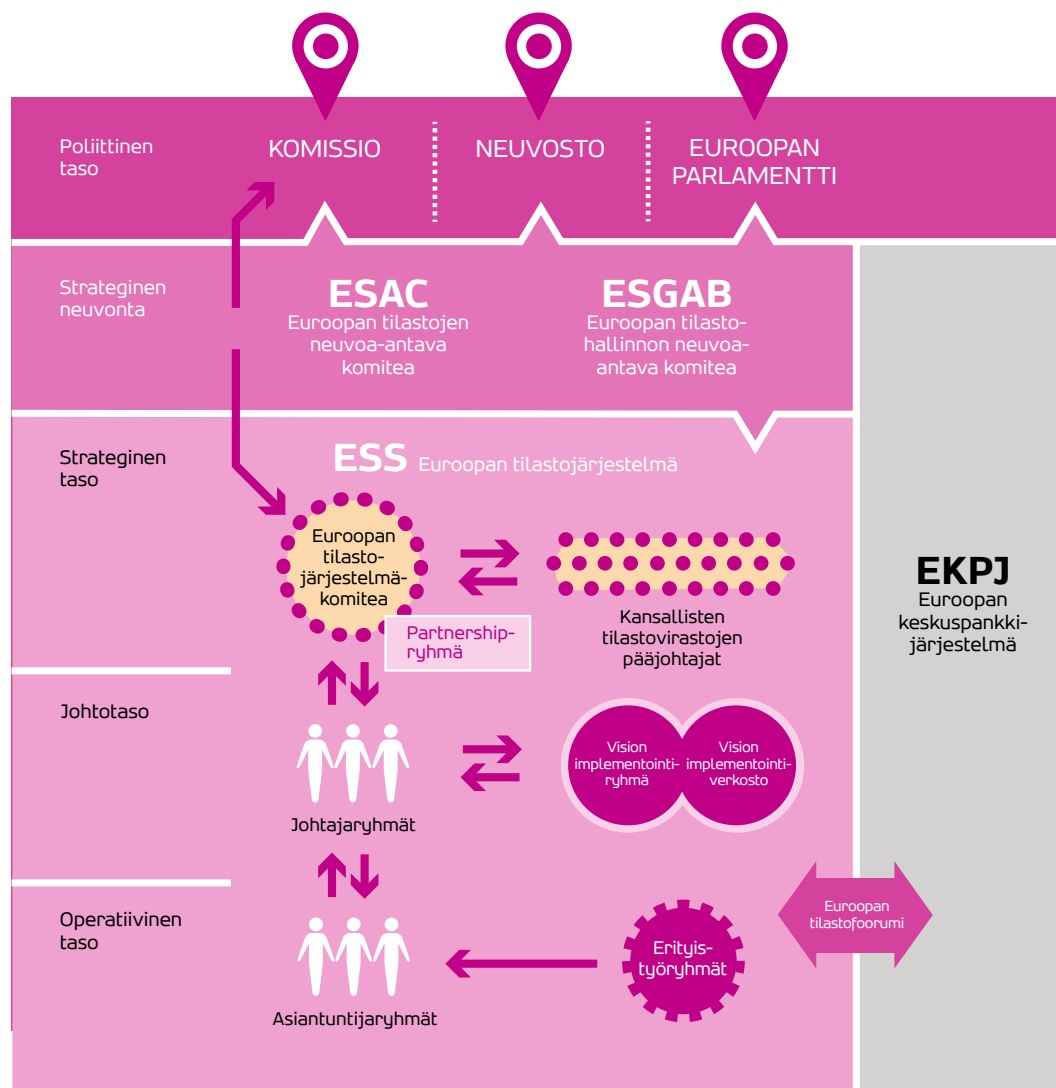
SVT-tilastot esitetään selkeässä, läpinäkyvässä ja ymmärrettävässä muodossa sekä levitetään sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tilastot ja niitä tukeva metatieto sekä käyttäjille suunnatut ohjeet ovat yleisesti saatavilla. Esitystapa tukee tilastojen oikeata tulkintaa ja vertailuja. Tilastojen perusaineistot ovat käytettävissä tutkimustarkoituksiin tietosuojan vaarantumatta. Tilastosta voidaan tuottaa räätälöityjä analyyseja yksittäisen käyttäjän tai käyttäjäryhmän tarpeisiin.

Liite 3. ESS-hallintorakenne

ESS-tilastojärjestelmän hallintomalli käsittää useita eri tason ryhmiä, joissa kehitetään, implementoidaan tai seurataan tilastoalueiden ja tilastotuotantoa.

Kuviossa 4 kuvataan ESS-järjestelmän hallintorakennetta ja kuvion jälkeen on tarkemmin esitetty keskeiset ryhmät ja niiden tavoitteet ja tarkoitus.

Kuvio 4: ESS-hallintorakenne 2016



Euroopan tilastojärjestelmäkomitea (ESSC) perustettiin vuonna 2009 (Euroopan tilastoasetus 223/2009) jatkamaan tilasto-ohjelmakomitean (SPC) työtä ja antamaan ammatillista ohjausta ESS-tilastojärjestelmän tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun tilastoperiaatteiden mukaisesti. Käytännössä komissio (Eurostat) pyytää ESSC-komitealta kantaa tilastojen kehittämiseen tuottamiseen ja jakeluun, tilasto-ohjelman prioriteetteihin ja kehittämistarpeisiin, tilastosalaisuuteen, EU:n käytäntöjen (CoP) uudistamiseen ja muihin mahdollisiin tilastoasioihin liittyen. Lisäk-

si ns. komitologiakomiteana ESSC-komitea ottaa kantaa komission tilastoalaan liittyviin lainsäädäntöesityksiin Neuvostolle ja Parlamentille. Euroopan tilastoasetuksen mukaisesti ESSC-komiteaa tulee kuulla ennen komission tilastoalaan liittyvän lainsäädäntöesityksen antamista.

Eurostatin pääjohtaja toimii komitean puheenjohtajana ja kutakin jäsenmaata edustaa kokouksessa jäsenmaan kansallisen tilastoviraston (NSI) pääjohtaja. Suomesta komitean kokouksiin osallistuu Tilastokeskuksen pääjohtaja Marjo Bruun.

EFTA/EEA-maiden ja Sveitsin kansalliset tilastovirastot kutsutaan kokouksiin kolmansina osapuolina, Euroopan keskuspankin, OECD:n, YK:n ja muiden kansainvälisten instituutioiden edustajat voivat osallistua kokouksiin tarkkailijoina.

ESSC kokousten valmistelua varten on perustettu **ESS Partnership Group (PG)**, jonka tehtävänä on tukea ESSC-komitean työtä. Ryhmä koostuu neljästä äänestyksellä valitusta kansallisten tilastovirastojen pääjohtajasta sekä Eurostatin pääjohtajasta. Lisäksi ryhmään kuuluvat EU-puheenjohtajuutta Neuvoston tilastotyöryhmässä hoitavan jäsenmaan tilastoviraston pääjohtaja. Ryhmän tehtävänä on muun muassa ehdottaa strategisia aiheita ESSC kokouksen käsittelyyn, edistää Eurostatin ja jäsenmaiden kansallisten tilastovirastojen yhteistyötä, arvioida ESSC:n ja siihen liittyvien ryhmien toimintaa sekä antaa näkemyksensä ESSC kokousten asialistoista.

Asiakkaita ja käyttäjiä edustaa vuonna 2008 perustettu **Euroopan tilastojen neuvoo-antava komitea (ESAC)** (päätos 234/2008). ESAC koostuu 24 jäsenestä, jotka edustavat käyttäjiä, tiedonantajia ja muita Euroopan tilastojen sidosryhmiä (mm. tiedeyhteisö, kolmas sektori) ja institutionaalisia käyttäjiä (mm. Neuvosto ja Euroopan Parlamentti). Komitean tehtävänä on varmistaa, että asiakkaiden tarpeet ja tiedonantotaakka huomioidaan kehitettäessä monivuotista tilasto-ohjelmaa. Tällä hetkellä Suomea ESACissa edustaa Helsingin kaupungin tietokeskuksen entinen tilastojohtaja Asta Manninen.

Euroopan tilastohallinnoinnin neuvoo-antava komitea (ESGAB) on myös perustettu vuonna 2008 (päätos 235/2008). Työryhmän tehtävänä on tuottaa riippumaton näkemys Euroopan tilastojen käytäntöjen (CoP) toimeenpanosta ESS-järjestelmässä. ESGAB voi antaa Eurostatille neuvoja käytäntöjen toimeenpanosta, siitä viestimisestä käyttäjille ja tietojen toimittajille sekä käytäntöjen päivittämistarpeesta. ESGAB raportoi vuosittain Parlamentille ja Neuvostolle CoPin toimeenpanosta ja ESS-järjestelmästä. Työryhmä koostuu seitsemästä jäsenestä ja Suomea työryhmässä edustaa työryhmän puheenjohtajana toimiva valtiovarainministeriön valtiosihteeri Martti Hetemäki.

Euroopan tilastofoorumi (ESF) perustettiin vuonna 2013 Euroopan tilastojärjestelmän (ESS) ja Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) yhteistyösopimuksella tavoitteena edistää järjestelmien välistä yhteistyötä. ESF:n jäsenet tulevat kustakin jäsenmaasta yksi edustaen ESS-järjestelmää ja yksi edustaen EKPJ-järjestelmää. Lisäksi Eurostatilla ja Euroopan keskuspankillä (EKP) on kummallakin yksi edustaja. Yhteistyön tavoitteena on varmistaa yhteisten tilastoalueiden (kuten maksutasetilasto, rahoitustilastot, makrotaloustilastot ja kansantalouden tilinpito) kehittäminen, tuotanto ja laatu sekä välttää päällekkäistä työtä. ESF kokoontuu kerran vuodessa käsittelemään strategisia kysymyksiä.

ESSC:n alla toimii kahdeksan **johtajaryhmää**, joista tilastoalueita edustavat maataloustilasto-, makrotilasto-, sosiaalitylasto-, ympäristötilasto- ja yritystilastoryhmät. Lisäksi on menetelmiin, resursseihin ja tietohallintoon liittyvät omat johtajaryhmät. Tilastokeskusta johtajaryhmässä edustaa vastaavan toimintayksikön johtaja ja maataloustilastoja edustaa Luonnonvarakeskuksen tilastojohtaja Johanna Laiho-Kauranne.

Kunkin johtajaryhmän alla toimii kahden tyyppisiä **valmisteluryhmiä** – WG ja TF. Työryhmät (Working Group) asettaa Eurostat ja niihin kutsutaan kaikki jäsenmaat. Task Forcet ovat aihepiiriltään, kokoonpanoltaan ja aikajänteeltään rajatumpia ryhmiä, joiden kokoonpano määräytyy asiantuntijuuden perusteella. Ryhmiin (WG, TF) osallistuvat ovat pääsääntöisesti jäsenmaiden kansallisten tilastovirastojen tai muiden tilaston tuottajien (ONA) asiantuntijoita.

Liite 4: Euroopan tilastojen käytäntesäännöt

Institutionaalinen ympäristö

1. Ammatillinen riippumattomuus

Tilastoviranomaisten ammatillinen riippumattomuus politiikasta, sääntelystä tai hallinnosta vastaavista muista yksiköistä ja elimistä sekä yksityisen sektorin toimijoista takaa Euroopan tilastojen uskottavuuden.

2. Tiedonkeruuvaltuudet

Tilastoviranomaisilla on selkeät juridiset valtuudet kerätä Euroopan tilastotarpeisiin tarkoitettuja tietoja. Hallinto, yritykset ja kotitaloudet sekä suuri yleisö voidaan lailla määrätä tilastoviranomaisen pyynnöstä sallimaan pääsy tietoihin tai antamaan tietoja Euroopan tilastotarpeisiin.

3. Riittävät voimavarat

Tilastoviranomaisten käytettävissä olevat voimavarat riittävät täyttämään Euroopan tilastoja koskevat vaatimukset.

4. Laatuun sitoutuminen

Tilastoviranomaiset ovat sitoutuneet laatuun. Prosessi- ja tuotelaadun vahvuudet ja heikkoudet määritellään järjestelmällisesti ja säännöllisesti, jotta laatua pystytään parantamaan jatkuvasti.

5. Tilastosalaisuus (tilastollinen tietosuoj)

Tietojen toimittajien (kotitalouksien, yritysten, hallinnon sekä muiden vastaajien) yksityisyys, niiden tuottaman tiedon salassapito ja tiedon käyttäminen ainoastaan tilastotarkoituksiin taataan ehdottomasti.

6. Puolueettomuus ja objektiivisuus

Tilastoviranomaiset kehittävät, tuottavat ja levittävät Euroopan tilastoja tieteellistä riippumatto muutta noudattaen objektiivisella, ammattimaisella ja avoimella tavalla, jossa kaikkia käyttäjiä kohdellaan tasavertaisina.

Tilastoprosessit

7. Pätevät menetelmät

Korkealaatuisten tilastojen tukena ovat pätevät menetelmät. Tämä edellyttää riittäviä välineitä, menettelytapoja sekä asiantuntemusta.

8. Asianmukaiset tilastolliset menettelytavat

Korkealaatuisten tilastojen tukena käytetään asianmukaisia tilastollisia menettelytapoja tiedonkeruusta tiedon validointiin.

9. Kohtuullinen vastausrasite

Vastausrasite on kohtuullinen ja oikeassa suhteessa käyttäjien tarpeisiin. Tilastoviranomaiset seuraavat vastausrasitetta ja asettavat tavoitteita sen vähentämiseksi vähitellen.

10. Kustannustehokkuus

Resursseja käytetään tehokkaasti.

Tuotetut tilastotiedot**11. Relevanssi**

Euroopan tilastot täyttävät käyttäjien tarpeet.

12. Tarkkuus ja luotettavuus

Euroopan tilastot kuvaavat todellisuutta tarkasti ja luotettavasti.

13. Oikea-aikaisuus ja täsmällisyys

Euroopan tilastot julkaistaan oikea-aikaisesti ja täsmällisesti.

14. Johdonmukaisuus ja vertailukelpoisuus

Euroopan tilastot ovat sisäisesti ja ajallisesti yhtenäiset sekä alueiden ja maiden kesken vertailukelpoiset. Eri lähteistä peräisin olevia toisiinsa liittyviä aineistoja voidaan yhdistää ja käyttää yhteisesti.

15. Saatavuus ja selkeys

Euroopan tilastot esitetään selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa, julkaistaan sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja ne sekä niitä tukeva metatieto ja ohjeet ovat tasapuolisesti saatavilla.

Liite 5: Käytetyt lyhenteet

CoP	European Statistics Code of Practice
DGINS	Director Generals of the National Statistical Institutes
ESAC	European Statistical Advisory Committee
ESCB	European System of Central Banks
ESSC	European Statistical System Committee
ESF	European Statistical Forum
ESS	European Statistical System
NSI	National Statistical Institute
ONA	Other National Authority producing European statistics
PG	Partnership Group

